

Кулібаба В. О.,
аспірант з 2023 року навчання,
асистент кафедри англійської філології
Львівського національного університету імені Івана Франка

МОДЕЛІ АНГЛІЙСЬКИХ БІБЛЕЇЗМІВ У ЛЕКСИЧНОМУ ТА СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНОМУ ВИМІРАХ

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз англійських біблеїзмів у лексичному та структурно-семантичному контекстах, зокрема їх трансформації з давньогрецької мови через переклади Біблії, з фокусом на вплив англійських версій, зокрема Біблії короля Якова. Стаття досліджує, як біблійні фрази, що походять з давньогрецької мови, адаптуються в англійському перекладі та використовуються в різних соціокультурних контекстах. Метою дослідження є виявлення лексичних, культурних і історичних змін, які виникають у процесі перекладу та адаптації біблійних виразів в англійській мові, а також аналіз етапів перекладу та їхнього впливу на мовне середовище в різні історичні періоди – від Біблії короля Якова до сучасних перекладів.

Методологія дослідження включає використання макрофілологічного підходу з застосуванням описово-аналітичних та індуктивних методів, а також структурно-семантичного аналізу для виявлення закономірностей функціонування фразеологізмів. Спеціальну увагу приділено аналізу біблійних виразів через призму лексичних та семантичних змін, що відбуваються при їх перенесенні з давньогрецької мови на англійську. Окремо розглянуто застосування ресурсів, зокрема корпус GloWbe, для вивчення варіацій використання біблеїзмів у сучасному англійському дискурсі, що дозволяє здійснити порівняльний аналіз за різними соціокультурними параметрами.

Дослідження також включає аналіз деяких біблійних виразів, таких як *In the beginning was the Word і the Word was made flesh*, в контексті їхнього використання в англійській мові через різні етапи історії та в різних варіантах англійської, таких як американська та британська англійська. Результати показують, як ці фрази змінюють свою форму та значення залежно від культурних та історичних умов. У статті підкреслено важливість перекладацької діяльності для формування мовної та культурної свідомості, а також роль біблійних виразів у розвитку англійської фразеології.

Ключові слова: Біблія короля Якова, міжмовні впливи, англійська мова, давньогрецька мова, лексика, фразеологічні біблеїзми.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі англійських біблеїзмів у контексті їхнього походження з давньогрецької мови, зокрема виявленні лексичних, культурних і історичних змін, які відбуваються в процесі перекладу та адаптації біблійних виразів. Метою є з'ясувати, як давньогрецькі конструкції і фразеологізми трансформуються в англійському перекладі Біблії, як вони впливають на англійське суспільство, а також визначити, як етапи перекладу, зокрема період короля Якова, XIX століття та сучасні часи, впливають на адаптацію та використання біблеїзмів в англійській мові. Такий підхід дозволить

глибше зрозуміти роль біблійних виразів у формуванні мовної та культурної свідомості англійських спільнот, а також розкрити механізми мовних змін, пов'язаних з перекладами Біблії.

Методологічна база дослідження охоплює роботи дослідників з різних наукових напрямів, зокрема лінгвістики тексту, фразеологічної семантики, фразеологічного моделювання, а також когнітивної лінгвістики та культурної антропології. Особливу увагу приділено вивченню мовних конструкцій через призму людського досвіду, де мова виступає не лише інструментом комунікації, а й відображенням культурних та когнітивних механізмів. У межах цього підходу аналізуються не лише семантичні зміни в структурі фразеологізмів, а й їхнє функціональне використання в різних контекстах, що дозволяє виявити взаємодію між мовними, соціальними та культурними факторами.

У дослідженні застосовано макрофілологічний підхід, який запозичено у дослідників Бехти І. та Матвієнків О. [1], бо він ґрунтується на загальнонаукових **методах**: описово-аналітичний та індуктивний методи – для виявлення закономірностей дієвості фразеологічних одиниць у художньому тексті; а також різноманітні лінгвістичні методи такі, як структурно-семантичного аналізу, компонентного аналізу, семантичної ідентифікації, а також метод суцільної вибірки - для отримання достовірних результатів дослідження.

Результати дослідження викладені у наступних положеннях: 1) Виявлено, що багато біблійних виразів, що походять з давньогрецької мови, зазнають значних змін під час перекладу на англійську. 2) Порівняння перекладів, зокрема між періодом короля Якова і сучасними версіями, виявило, що культурні та соціальні зміни впливають на інтерпретацію біблійних висловів. 3) Використання біблійних виразів у сучасному англійському мовленні, зокрема в Інтернеті та мас-медіа, демонструє тенденцію до зміни їх контексту та значення.

Постановка проблеми: Незважаючи на велику кількість праць і досліджень фразеологізмів, зокрема біблійного походження, в англійській мові, а також у порівнянні з українською, саме дослідження англійських біблеїзмів у контексті давньогрецької мови є менш вивченим. На нашу думку, ця проблема є вузькоспеціалізованою темою, яка вимагає не лише аналізу лексичних одиниць, запозичених з Біблії, а й вивчення культурних, історичних і мовних відмінностей між англійською та давньогрецькою мовами. Вивчення біблійних виразів через призму давньогрецької мови дає змогу не тільки проаналізувати їхній лексичний склад, але й виявити, як ці вирази впливали на світогляд, мораль та релігійні практики мовних спільнот, що їх використовували. Давньогрецька мова, як мова оригіналу Нового Завіту, має специфічні конструкції та фразеологічні одиниці,

які не завжди можна безпосередньо перенести в англійську або українську мови. Порівняльне вивчення цих мов дозволяє виявити не лише прямі лексичні запозичення, а й культурні переноси, що виникли внаслідок перекладу та адаптації біблійних текстів у нових мовних умовах. Такий підхід відкриває нові горизонти для розуміння механізмів мовних змін у контексті релігійних перекладів. На нашу думку, вивчення англійських біблеїзмів у контексті давньогрецької мови також потребує аналізу етапів, на яких ці вирази потрапляли в англійську мову. Наприклад, зміни в інтерпретації та адаптації біблійних виразів можуть бути різними в залежності від того, чи йдеться про період перекладу Біблії короля Якова, XIX століття чи наш час. Кожен з цих періодів надавав свої особливості у використанні біблеїзмів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою та порівняльним аналізом біблійних виразів і їхніх відповідників у давньогрецьких текстах займалися такі лінгвісти та культурологи як Девід Джон Деніелл (David Daniell), який досліджував історичні та культурні зв'язки між Біблією в англійському перекладі (особливо в перекладі Тиндала, зусилля якого відкрили шлях до понад трьох тисяч перекладів Біблії англійською мовою з оригінальних грецьких та єврейських текстів) і оригінальними текстами на давньогрецькій мові [2]. Його роботи зосереджені на вивченні того, як біблеїзми в англійській мові, що стали частиною релігійної та літературної традиції, мають свої корені в давньогрецьких перекладах Біблії. Даніел аналізує значний вплив таких ключових перекладів, як Біблія Ковердейла, Женева Біблія та Біблія короля Якова, а також внесок американських перекладачів, зокрема після публікації Американської Стандарної Версії в кінці XX століття; Уолтер Бауер (Walter Bauer), який працював з текстами Нового Заповіту, написаними давньогрецькою мовою, і аналізував, як ці тексти вплинули на пізніші переклади, зокрема на англійську Біблію [3]. Його дослідження включали вивчення того, як давньогрецькі слова та вирази були інтерпретовані в англійських перекладах і як вони стали частиною англійських біблеїзмів. Чарльз Август Бриггс (Charles Augustus Briggs) спеціалізувався на порівняльному аналізі біблійних текстів, включаючи дослідження взаємодії між давньогрецьким текстом та англійським перекладом Біблії [4]. Його роботи включають аналіз того, як біблійні фразеологізми, що мають корені в старогрецькому тексті, були адаптовані в англійській мові та стали невід'ємною частиною англійських фразеологічних виразів. Сучасними українськими дослідниками є Черкас Наталія, яка досліджувала ідіоматику англійської мови і проводила порівняльний аналіз фразеології в англійській мові, зокрема досліджуючи біблійні вирази у повоєнному американському романі [5], Вакарюк Руслан у своєму дисертаційному дослідженні структурував біблійні фразеологізми у сучасній англійській мові, проаналізував семантичний та когнітивні аспекти [6]. Не можемо не згадати Девіда Кристала (David Crystal) [7], провідного лінгвіста, фразеологічні дослідження якого часто наголошують важливість фразеології в різних аспектах мовного розвитку, від культурних до когнітивних. Його роботи мають значний вплив на розуміння того, як фразеологізми формують мовний ландшафт і відображають соціокультурні процеси.

Виклад матеріалу. Визначення самого терміну *біблеїзм* знаходимо у дослідниці Оксани Дзери [8; 139] у двох контекстах – літературознавчому і лінгвістичному. Нас цікавить саме

лінгвістичний контекст, у якому *біблеїзм* у широкому сенсі розглядається як слово чи словосполучення, що має біблійне походження або асоціюється з Біблією. Це підтверджує термін *Biblicism* у англійській мові: “adherence to the letter of the Bible” [9]. Тобто дотримання чи й слідування буквальному тексту, або й слова в Біблії. Ми погоджуємося з твердженням Оксани Дзери, що важливим критерієм розмежування прецедентних одиниць (біблеїзмів) і не прецедентних одиниць, які беруть свій початок з Біблії, є визначення вторинних контекстів, у яких біблійні висловлювання можуть бути використані [8; 140]. Саме такий поділ ми бачимо у Девіда Кристала, який проаналізував вживання сталих біблійних висловлювань в різних контекстах. Згідно з думкою дослідника, введення біблійного висловлювання до мовної системи підтверджується такими ознаками: 1) вживання цього висловлювання тими, хто є номінальними християнами, не сповідує християнства або не має релігійних переконань; 2) застосування цього висловлювання поза релігійним контекстом, що нерідко призводить до його зміни або модифікації з метою досягнення певного (іноді каламбурного) ефекту [7; 131].

Цього разу здійснено спробу розглянути англійські біблеїзми через призму класифікації їх Девідом Кристалом і простежити вживання їх у корпусі, використовуючи ресурс GloWbe. Корпус складається з 1,9 мільярда слів, зібраних з 1,8 мільйона веб-сторінок, що належать до 340 000 вебсайтів з 20 англійських країн. Можливість простежити метадані (країна, жанр, URL, назва, кількість слів тощо) для всіх 1,8 мільйона веб-сторінок є неабиякою допомогою у спробі детально аналізувати контекстуальні варіації біблеїзмів та їхнє вживання в різних соціокультурних і мовних середовищах, що дозволяє розширити розуміння їх функціонування у сучасному англійському дискурсі. Також надаються приклади використання GloWbe для порівняння діалектних відмінностей. За Девідом Кристалом ми виокремлюємо 178 біблійних висловлювань у Новому Завіті, які погруповані за темою [7].

Корпус англійської мови GloWbe [10] дає нам змогу проаналізувати вживання біблійних висловів у різних контекстах і у різний час. Як приклад, на рисунку 1, біблеїзм *In the beginning was the Word* (Євангеліє від Івана, 1-й розділ) показує, як біблійний вислів використовується в різних ситуаціях і в різні етапи історії. Найбільше ми спостерігаємо в онлайн ресурсах – 124 млн разів, але й першу колонку *Blog* ми можемо віднести до них, бо ця категорія є онлайн щоденниками, тому загальна кількість – 252,9 млн. При цьому пік використання припадає на період між 1995 і 1999 роками. З 2000 по 2019 роки спостерігається зниження частоти використання цього виразу.

На рисунку 2 зображено стовпчикову діаграму, яка показує частоту вживання вислову в різних варіаціях англійської мови. Перші шість відносяться до варіацій англійської мови внутрішнього кола (США, Канади, Великобританії, Ірландії, Австралії та Нової Зеландії), а інші країни, такі як Індія, Пакистан, Нігерія, Кенія, Сінгапур та деякі інші, представляють варіацію англійської мови зовнішнього кола. Як ми бачимо з таблиці, на першому місці за найбільшою кількістю вживань цього біблеїзму із певною трансформацією в США, а на другому місці – Великобританія.

Для детальнішого аналізу вживання цього фразеологічного біблеїзму в контексті, ми можемо вибрати варіацію англійської мови. Це дозволить нам переглянути перелік джерел, які були

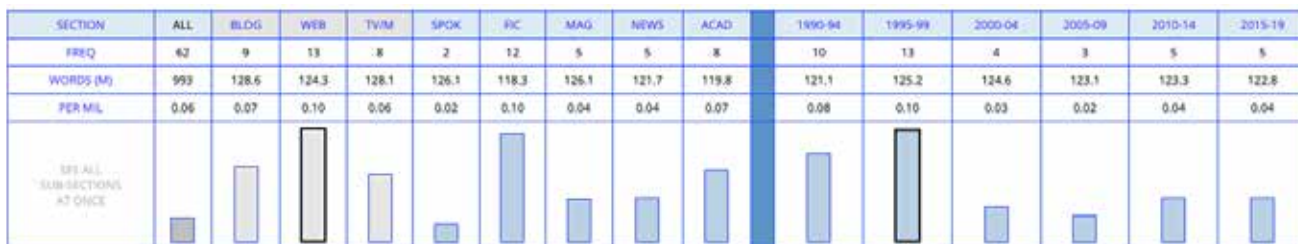

Рис. 1. Приклад вживання біблеїзму у різних контекстах

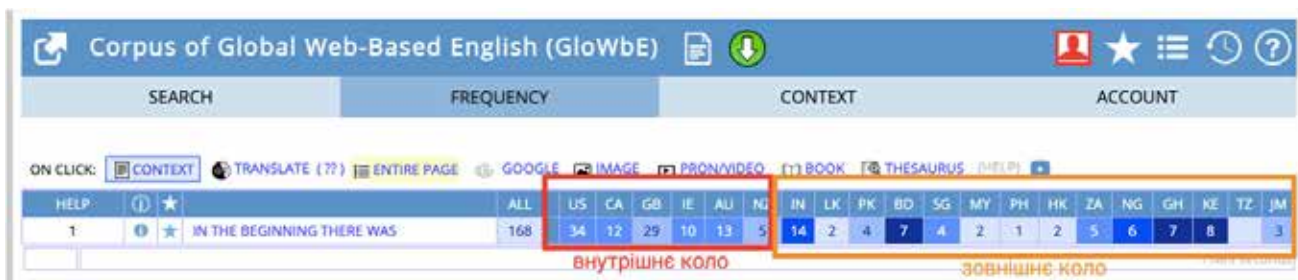

Рис. 2. Варіативність англійської мови

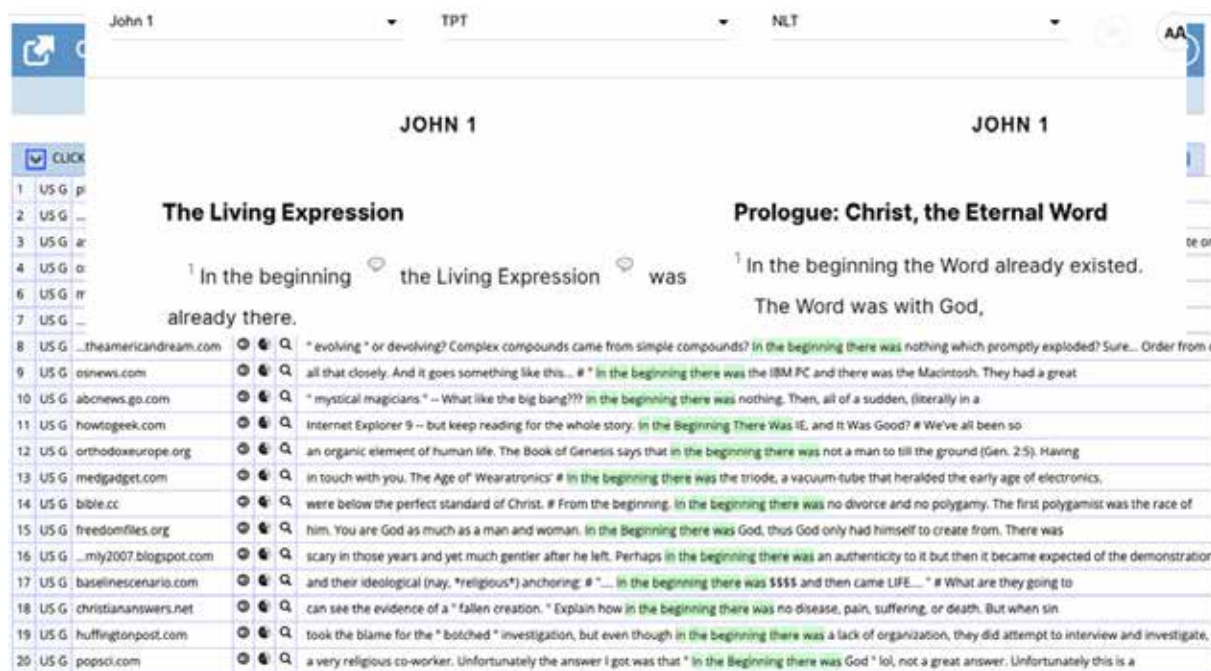

Рис. 3. Приклад вживання біблеїзму у варіації англійської мови US

включені до кількісного показника категорії вживання, зокрема у новинах, релігійних текстах, рекламі та інших матеріалах у варіації US.

Якщо подивитися цей вислів у давньогрецькому оригіналі, то можемо зауважити, що ні порядок слів, ні граматична конструкція не були змінені (рис. 4). Біблія короля Якова точно передає зміст оригіналу, але не всі сучасні переклади на англійську мову точно відтворюють давньогрецький текст. Для прикладу порівнюємо два переклади New Living Translation і The Passion Translation з онлайн ресурсу [11]. Бачимо, що давньогрецьке *logos* у першому перекладі TPT (The Passion Translation) перекладене як *Liv-*

ing Expression, тобто живе висловлювання або живе вираження, що додає певну конотацію, там, де на нашу думку, це зайве. У перекладі NLT (New Living Translation) додано слово *already*, тобто вже, чого немає в давньогрецькому оригіналі (рис. 5).

Розглянемо ще приклад біблійного фразеологізму *the Word was made flesh* (Свангеліє від ап. Івана 1:14). На рис. 6 показано частоту вживання - 88 разів, що вдвічі менше, за вживання попереднього біблійного вислову. Це, ймовірно, зумовлено тим, що вираз *the Word was made flesh* знаходимо у релігійному контексті корпусу і, з певною трансформацією, у блогах (рис. 7 і 8).

Textus Receptus (Stephanus 1550)

G1722 G746 G2258 G3588 G3056 G2532
 in beginning was the Word and
 εν αρχη ην ο λογος και

Рис. 4. Перший вислів у давньогрецькому оригіналі

John 1 TPT NLT

JOHN 1 JOHN 1

The Living Expression **Prologue: Christ, the Eternal Word**

¹ In the beginning the Living Expression was already there. ¹ In the beginning the Word already existed. The Word was with God,

Рис. 5. Приклад перекладу давньогрецького тексту у сучасних англomовних перекладах

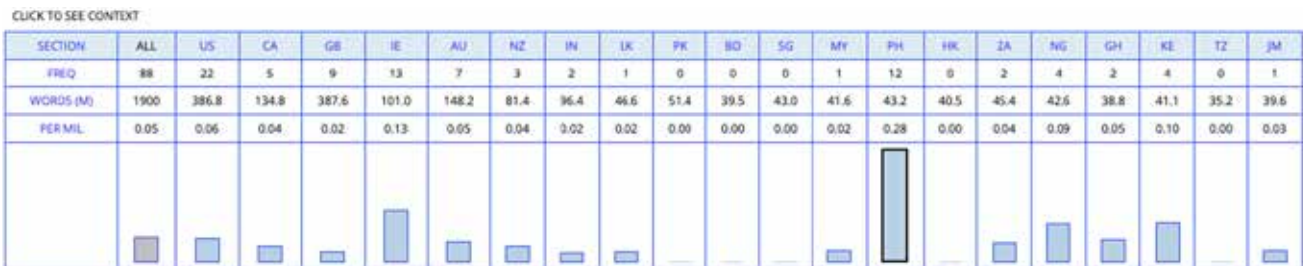

Рис. 6. Частота вживання виразу згідно з варіативністю англійської мови по країнах

63	PH B	jobert.blogspot.com	#Between "In the beginning..." and "the word was made flesh..." were 14 verses. It wasn't just one
64	PH B	jobert.blogspot.com	#. In the beginning was the Word. And the Word was made digital. From the printing press to the telegraph, from telegraph
86	US B	pjmedia.com	#its herd, running wild and causing devastation. The word was made popular by the colonial tales of Rudyard Kipling. # " Although
87	ZA G	theotokos.co.za	#creation of the world. It is true that the Word was made flesh in " the fullness of time " (Gal 4:4)
88	ZA B	scross.co.za	#are denied a crucial component of the Mass. The Word was made flesh, and we eat His Body that we might become His

Рис. 7. Приклади трансформації виразу у різних контекстах

Ще одним прикладом того, як Біблія короля Якова передає давньогрецький оригінал, змінюючи порядок слів у реченні для узгодження в англійській мові, бо в оригіналі цей фразеологізм виглядає так, як ми бачимо на рис. 8.

Особливу увагу заслуговує дієслово *ἐγένετο*, яке є медіально-пасивною формою від дієслова *γίνομαι*. Це дієслово має різні варіації у сучасних перекладах, що буде предметом наступного дослідження. Однак варто глянути у переклади TPT і NLT, і ми знову помічаємо вживання *Living Expression* у TPT (рис. 9). В корпусі варіації англійської мови GB немає жодного релігійного контексту, у якому вживалося б це словосполучення (рис. 10.)

У інших варіаціях англійської мови контекстуально відсутнє застосування цього словосполучення як таке, що має біблійне походження. У перспективі можна було б дослідити,

який аналог давньогрецького оригіналу використано у перекладі короля Якова та наскільки він відповідає первісному значенню. Схожим питанням займався Михайло Білинський, досліджуючи синоніміку англійських дієслів та їх семантичні відстані [12].

Висновки. Дослідження дало змогу з'ясувати, що біблійні вирази, які походять з давньогрецької мови, зазнають значних змін при перекладі на англійську. Це стосується не тільки лексичних варіацій, але й зміни в їх семантичному навантаженні через адаптацію до нових культурних і мовних умов. Порівняння різних перекладів Біблії, зокрема версії короля Якова, перекладів XIX століття та сучасних версій, виявило, що кожен етап має свої особливості у трактуванні біблійних виразів. Зміни в культурному контексті англomовних спільнот, соціальні трансформації та еволюція мовних норм значно

Textus Receptus (Stephanus 1550)

G2532 G3588 G3056 G4561 G1096 G2532
 And the Word flesh was made and
 και ο λογος σαρξ εγενετο και

Рис. 8. Приклад другого висліву у давньогрецькому оригіналі

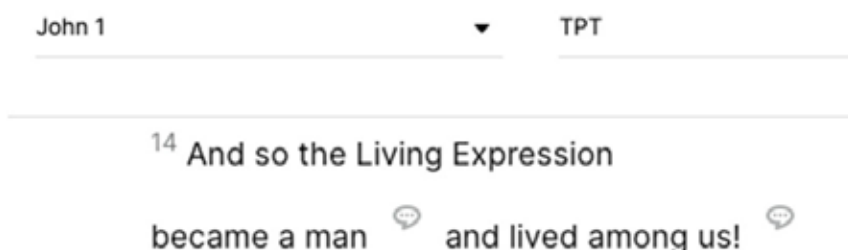

Рис. 9. Приклад перекладу другого висліву у сучасних англійських перекладах

3	GB G	guardian.co.uk	#surface of his wife's portrait to bring her living expression - "mockery for the most part with a background of pathos"
4	GB G	leargas.blogspot.com	#of total reality. This reality should be found in a living expression in of active participation of all Irish people everywhere. A wonderful and exciting
5	GB G	guardian.co.uk	#be done: Swafa seemed to be the living expression of what Haarde was describing. She rejoiced in the civilised generosity of the
6	GB G	...millbanksystems.com	#just as it is, for it is the living expression of our national life, and life involves continual growth and continual change.

Рис. 10. Приклад контексту, де вживається вислів living expression

впливають на адаптацію біблійних вислівів у сучасному англійському дискурсі. Використання біблійних виразів у сучасному англійському мовленні, зокрема в Інтернеті та масових медіа, демонструє тенденцію до зміщення їх контексту. Біблійні вислови, такі як «*In the beginning was the Word*» або «*the Word was made flesh*», часто використовуються в неконвенціональних контекстах, що веде до їх семантичних змін, зокрема додавання нових конотацій або модифікацій для досягнення певного ефекту.

Література:

- Бехта І. А., Матвієнків О. С. Фразеологічний модус англійського художнього дискурсу : монографія / Іван Антонович Бехта, Ольга Степанівна Матвієнків. Львів - Рівне : Волин.обереги, 2022. 304 с.
- Daniell D. The Bible in English : Its history and influence. London: Yale University Press, 2003. 899 p.
- Walter B. Orthodoxy and Heresy in Earliest Christianity. 2nd ed. Mifflintown : Sigler Press, 1996. 326 p.
- A Hebrew and English lexicon of the Old Testament : with an appendix containing the biblical Aramaic / Briggs C. A. et al. Oxford [England] : Clarendon Press, 1906. 1127 p.
- Черкас Н. В. Мовно-стилістичні засоби відображення біблійних мотивів у повієнному американському романі : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2004. 227 арк.
- Вакарюк Р. В. Біблійні фразеологізми в сучасній англійській мові: структурний, семантичний та когнітивний аспекти. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Чернівці – Львів, 2021. 253 с.
- Crystal D. Begat. The King James Bible and the English Language. New York: Oxford University Press, 2010. 327 p.
- Дзера О. Біблійна інтертекстуальність і переклад : англо-український контекст : монографія / Оксана Дзера. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 490 с.
- Онлайн словник Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/biblicism> (дата звернення 20.11.2024)
- Онлайн ресурс GloWbe. URL: <https://www.english-corpora.org/glowbe/?c=glowbe&q=123279195> (дата звернення 25.11.2024)
- Версії Біблії онлайн : веб-сайт. URL: <https://www.bible.com/bible/1849/JHN.1.TPT?parallel=116> (дата звернення 24.11.2024)
- Білінський М. Е. Синоніміка англійського дієслова: Словник семантичних відстаней. – Львів: ЛДУ ім. Івана Франка, 1999. – XXXVI+382 с.
- Остапенко, С., Нестеренко, Д. Особливості функціонування біблійних вислівів в англійській та українській мовах. *Актуальні питання іноземної філології*. 2023. № 19. С. 45–51. doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2023-19-8>
- Глуховцева К. Д. Складні питання сучасної української літературної мови. Вступ... Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : навчальний посібник. Вид. друге, доп. і переробл. Стрибильськ : Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2021. 265 с.
- Зацний Ю. А., Янков А. В. Лексичні та фразеологічні інновації англійської мови : Англійсько-український словник. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2021. 288 с.

Kulibaba V. The Models of English Biblical Idioms in Lexical and Structural-Semantic Dimensions

Summary. The article presents a comprehensive analysis of English biblical expressions in lexical and structural-semantic contexts, focusing on their transformation from Ancient Greek through Bible translations, with a particular emphasis on the influence of English versions, notably the King James Bible. The study investigates how biblical phrases originating from Ancient Greek are adapted in English translations and used in various socio-cultural contexts. The aim of the research is to identify the lexical, cultural, and historical changes that arise during the translation and adaptation of biblical expressions into English, as well as to analyze the stages of translation and their impact on the linguistic environment throughout

different historical periods – from the King James Bible to modern translations.

The research methodology employs a macrophilological approach, applying descriptive-analytical and inductive methods, as well as structural-semantic analysis to uncover patterns in the functioning of phraseological units. Special attention is given to the analysis of biblical expressions through the lens of lexical and semantic shifts that occur during their transfer from Ancient Greek to English. The study also explores the use of resources such as the GloWbe corpus to examine variations in the use of biblical expressions in contemporary English discourse, enabling a comparative analysis across different socio-cultural parameters.

The study further includes the analysis of specific biblical expressions, such as “*In the beginning was the Word*” and “*the Word was made flesh*”, in the context of their usage in English across different historical stages and English variants, including American and British English. The results demonstrate how these phrases change in form and meaning depending on cultural and historical conditions. The article highlights the importance of translation activities in shaping linguistic and cultural consciousness, as well as the role of biblical expressions in the development of English phraseology.

Key words: King James Bible, interlingual influences, English language, Ancient Greek, lexicology, biblical phraseology.